

45. Сметы расходов по Университету вообще как в г. Киеве так в г. Кременце по Ботаническому Саду с приложением штата Университета Св. Владимира // ДАК. Ф. 16, оп. 469, спр. 572, арк. 369 Арк.
46. Столетие Киевской первой гимназии (1809-1811-1812). – Т.1. – К., 1911. – 548 с.: 28 л. ил.
47. Университет в Российской империи XVIII – первой половины XIX века / под. общ. ред. А.Ю. Андреева, С.И. Посохова. – М., 2012. – 671 с.
48. ЦДАК. Ф. 1434. Оп. 1. Спр. 1.
49. ЦДАК. Ф. 1434. Оп. 1. Спр. 83.
50. ЦДАК. Ф. 2194. Оп. 1. Спр. 391.
51. Шемета Ю. Документи з історії початкового облаштування Університету Св. Володимира: опис лікарні та її майна (1834) // Соціальна історія: Науковий збірник / За ред. проф. Г.Д. Казьмирчук. – К.: Логос, 2009. – Вип. 5. – С. 130-135
52. Шемета Ю. Приміщення Університету Св. Володимира на початку його існування: опис будинку З. С. Самойловича (1837) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Історія). – 2010. – № 101. – С. 52-55
53. Шостьин Н.А. Очерки истории русской метрологии. XI – начало XX века. – М., 1975. – 272 с.
54. Шульгин В.Я. История университета Св. Владимира / сочинение Виталия Шульгина ординарного проф. ун-та Св. Владимира ; [сост. Виктор Короткий]. – Репринтное изд. – Киев : Лыбидь, 2010. – 230, XXXVI с. : ил.
55. Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, red., wstęp i zakończenie Adam Redzik. – Kraków, 2015. – 1302 s.,
56. Bender T. The University and the City: From Medieval Origins to the Present. – N.Y., 1988. – 316 s.
57. Kultura artystyczna Uniwersytetu Warszawskiego/ redakcja i koncepcja tomu Jerzy Miziołek. – Warszawa, 2003. – 526 s.

УДК 94+262,12(477.8)Шептицький

Валентина Приймак

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ – МЕЦЕНАТ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРИ

У статті досліджено меценатську діяльність митрополита Андрея Шептицького в царині української культури і мистецтва, показано його велику роль у моральній і матеріальній підтримці багатьох митців. Із постаттю митрополита Шептицького пов'язана фундація багатьох українських греко-католицьких церков у Західній Україні. Разом із тим, однією із найбільших його культурних ініціатив є заснування Національного музею у Львові.

Окрім того, наголошується про те, що незалежна Україна ще й досі у великому неоплатному боргу перед особою митрополита Андрея, бо широкому загалу українців ще й досі невідома або маловідома його культурницька діяльність, як, на жаль, і його діяльність просвітницька, політична, соціально-економічна.

Андрей Шептицький є далеко не пересічною людиною, і дослідження його культурницької діяльності характеризує його як людину високих моральних якостей, знавця не лише української, але і світової культури та мистецтва. Проаналізовано компоненти історичного пояснення діяльності Андрея Шептицького на благодійницькій ниві українського мистецтва і культури. Показано, що естетично кристалізуючись на найкращих зразках світової культури, в основі якої вагоме місце посідає гуманізм і синтез східного і західного християнства, духовний світ і висока індивідуальність Шептицького крок за кроком проймався українським національним духом.

Ключові слова: митрополит, греко-католицька церква, екуменічна діяльність, митець, культура, мистецтво, меценатство, Національний музей у м. Львові, синтез східного і західного християнства.

В статтє исследована меценатская деятельность митрополита Андрея Шептицкого в области украинской культуры и искусства, показана его большая роль в моральной и материальной поддержке многих деятелей искусства. С фигурой митрополита Шептицкого связано основание многих украинских греко-католических церквей в Западной Украине. Вместе с тем, одной из крупнейших его культурных инициатив есть основание Национального музея во Львове.

Кроме того, отмечается и то, что независимая Украина еще до сих пор в большом неоплатном долгу перед личностью митрополита Андрея, потому что для многих украинцев еще до сих пор неизвестная или малоизвестная его культурная деятельность, как, увы, и его деятельность просветительская, политическая, социально-экономическая.

Андрей Шептицкий является далеко не рядовым человеком, и исследование его культурной деятельности характеризует его как человека высоких моральных качеств, знатока не только украинской, но и мировой культуры и искусства. Проанализированы компоненты исторического объяснения деятельности Андрея Шептицкого на благотворительной ниве украинского искусства и культуры. Показано, что эстетически кристаллизировавшись на лучших образцах мировой культуры, в основе которой важное место занимает гуманизм и синтез восточного и западного христианства, духовный мир и высокая индивидуальность Шептицкого шаг за шагом пропитывалась украинским национальным духом.

Ключевые слова: митрополит, греко-католическая церковь, экуменическая деятельность, художник, культура, искусство, меценатство, Национальный музей в г. Львове, синтез восточного и западного христианства.

The purpose of the article. Ukraine owes to the Metropolitan Andrei Sheptytskyi and historians need to work more on the destruction of the Soviet ideological dogmas. We say that Andrei Sheptytskyi is a genius, but if you ask people what they know about the Metropolitan, or whether they read his writings, they will not be able to answer. Until now there have been hundreds of stereotypes among Ukrainians, Poles, Jews about the personality of the Metropolitan Andrei. For more than half a century the question of beatification of the Metropolitan Sheptytskyi has not been solved. There has also been unsolved the case of the Metropolitan's recognition as the "Righteous of the World" by the Institute "Yad vaShem". This man was a majestic figure of the twentieth century, who had done a lot for the Ukrainians, in particular in the area of spirituality, culture and art. It is the Metropolitan Sheptytskyi's cultural patronage activity that remains to be the least investigated today. In this article there is an attempt to analyze philanthropic and cultural activities of the Metropolitan Andrei Sheptytskyi and to show his outstanding role in the Ukrainian spiritual and cultural revival.

The article investigates the philanthropic activity of the Metropolitan Andrei Sheptytskyi in the field of the Ukrainian culture and art, and also his important role in moral and material support of many artists has been described. The fund of many Ukrainian Greek-Catholic churches in Western Ukraine is closely connected with the figure of the Metropolitan Sheptytskyi. In addition, one of his largest cultural initiatives is the foundation of the National Museum in Lviv.

Furthermore, it is emphasized that independent Ukraine still owes a great deal to the person of the Metropolitan Andrei, because till now the Ukrainian general public knows nothing or knows a little about his cultural activity as well as about his educational, political, social and economic activities.

Andrei Sheptytskyi is not an ordinary man, and the study of his cultural activity characterizes him as a man of high moral qualities, as an expert not only in the Ukrainian but also in the world culture and art. The components of the historical explanation of Andrei Sheptytskyi's activity on the charitable field of the Ukrainian art and culture have been analyzed. It is shown that being aesthetically crystallized on the best samples of the world culture, the basis of which is significantly formed by humanism and synthesis of Eastern and Western Christianity, the spiritual world and high individuality of Sheptytskyi step by step had been absorbing the Ukrainian national spirit.

Key words: Metropolitan, Greek-Catholic Church, ecumenical activity, an artist, culture, art, patronage, National Museum in Lviv, synthesis of Eastern and Western Christianity.

Постановка наукової проблеми та її значення. Україна заборгувала перед митрополитом Андреем Шептицьким, тому історикам потрібно більше працювати над руйнуванням радянських ідеологічних догм, пов'язаних з ім'ям митрополита. Ми говоримо, що Андрей Шептицький – це геній, але коли запитати в людей, що вони знають про митрополита, чи читали його праці, то вони нічого не скажуть. Донині діють сотні стереотипів серед українців, поляків, євреїв щодо особи митрополита Андрея. Понад півстоліття ведеться справа беатифікації митрополита Андрея. Також невирішена справа інститутом "Яд ва-Шем" про визнання митрополита "Праведником світу". Ця людина була величною постаттю ХХ століття, яка дуже багато зробила для українців, зокрема в царині духовності, культури і мистецтва. Саме культурницька меценатська діяльність митрополита Шептицького на сьогодні залишається найменш дослідженою. У цій статті зроблено спробу проаналізувати благодійницьку та культурну діяльність митрополита Андрея Шептицького і показати його видатну роль в справі українського духовного і культурного відродження.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. В наукових дослідженнях радянського періоду 40-80-х років ХХ ст. діяльність митрополита, як і історія української греко-католицької церкви, грубо перекручувалась, висвітлювалася із суто заполітизованих, заідеологізованих позицій. Саме під таким кутом зору показували діяльність владики у своїх дослідженнях Даниленко С., Добричев В., Дмитрук К., Петляков П., Уткін О. [5;3;5;10;22] Але особливо зараз, після Революції Гідності, інтерес до постаті Шептицького невпинно зростає. З'явилося багато наукових публікацій, автори яких намагаються об'єктивно висвітлити діяльність митрополита. Ряд публікацій належать науковцям, співробітникам Львівського музею історії релігії Сухановій З. та Матлашенко Н.[18;19] Доктор філософських наук Яроцький П. працює над проблемами відносин між церквою і політикою. Хоча, визначає політичну діяльність Шептицького як упереджену і задалегідь продуману.[30]

2015 рік в Україні було оголошено роком Андрея Шептицького. На відзначення 150-річного ювілею з його дня народження у Національній бібліотеці України імені В.І.Вернадського (НБУВ) було розгорнуто дві книжково-документні експозиції. Вийшла цікава інтелектуальна стаття З.Кордуби, завідувачки відділу історії музею "Дрогобиччина", "Музейницька діяльність митрополита Андрея Шептицького (до 150-річчя з дня народження)".[7] 9 серпня 2015 року у м. Тлумачі Івано-Франківської області було проведено науково-практичну конференцію, присвячену ювілеєві митрополита.

Мета дослідження – проаналізувати меценатську культурницьку діяльність митрополита А.Шептицького, показати його визначну роль в українському культурному і духовному відродженні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Український народ, як творець національної культури, нагромадив за свою багатовікову історію величезні духовні і мистецькі скарби. Вони збережені та примножені завдяки, у тому числі, і наполегливій та послідовній праці Андрея Шептицького. Він надавав великого значення розвитку національної духовності, змалечку виховувався у високому культурному середовищі. Відомо, що з дитячих років, які провів у Прибличах Яворівського повіту на Львівщині, Шептицький захоплювався українським іконописом: "заки я вивчився читати й писати, ще дитиною, коли я не здавав собі справи з почувань, серцем відчував красу старої нашої ікони".[27,с.2]

Нахил до мистецтва та естетичне сприйняття світу успадкував майбутній митрополит від своєї матері, яка була високоосвіченою жінкою, володіла, окрім польської, українською, німецькою, французькою та англійською мовами, а також чудово малювала. Вона, проживаючи до одруження в Парижі, під

керівництвом свого вчителя, копіювала образи в Луврі, а пізніше прекрасно малювала портрети. Її малярські роботи : св.Йосиф для костела в Жовкві, св.Ігнатій і св.Франциск в монастирі сестер Феліціанок у Кракові та Серця Ісуса Христа в Брунхалі. Сина Романа пані Софія почала вчити малювати з 1872р., коли йому виповнилося сім років.[20, с. 8-9]

Мистецтвом Андрей Шептицький цікавився на протязі усього свого життя. Особливий інтерес і захоплення у нього викликав візантійський іконопис.

Ще будучи студентом права, відвідував дискусійні мистецькі вечори у Кракові. Перебуваючи в 1987р. у Києві, відвідував музей Духовної Академії, мав довгу розмову на тему ікони з тогочасним кустосом, а пізніше відомим істориком української літератури М.Петровим.

А.Шептицький у Києві приділив багато часу для ознайомлення з мистецтвом і культурою української давнини, історією церкви і народу. Тоді ж відбулася його зустріч з відомим професором історії Київського університету ім. св. Володимира В.Антоновичем і молодим М.Грушевським. Як пізніше згадував Шептицький: " повною пригоршнею черпав їхні роздуми, їхні твердження і цю глибоку віру в наш нарід."[18, с. 90]

Тоді ж побував майбутній ієрарх греко-католицької церкви в Москві, про архітектуру якої писав: "Тут видно в архітектурі всі можливі східні стилі: арабський, турецький, навіть китайський, а це все – на візантійському фоні; все тут суворе; часи Івана Грозного інкрустовані у вежах грізного Кремлю... Троїцька Лавра – центр північного і східного православ'я, 60 верстов від Москви, це – мішанина кольорів: червоних, зелених, синіх, срібних, золотих, рожевих, тощо. Релігія сперта в них на формах, більш холодна, ніж у Києві."[26, с. 100]

Проте, молодий Шептицький не обмежувався вивченням візантійського і східного мистецтва і культури, в яких знаходив багато оригінального і неповторного, але вивчав і західну культуру. Він відвідував і захоплювався соборами і галереями багатьох європейських міст. В одному з листів до матері Шептицький пише: " Був я сьогодні в Бельведері (один з віденських музеїв); є там чудова краса, просидів зо дві години, та навіть десятої частини речей не бачив ".[26, с. 49]

Мати Шептицького згадує: " В галереях він не дозволяв марнувати часу і сили на оглядини речей меншої вартости, зате перед Станціями Рафаеля, його Преображеннями і Мадоннами, ми зупинялися на зразок розбивання табору. " [26, с. 112]

Весною 1899 р. Шептицький ознайомився з експонатами Ставропігійського музею у Львові, який тоді знаходився по вул. Руській. Він виявив велике захоплення перед вітринами рукописів та стародруків. В той час в музеї зберігався Христи-нопільський Апостол XII ст. і Бучацьке Євангеліє XIII ст., прекрасні пам'ятки галицького письменства княжих часів; велика збірка пергаментних грамот XIV - XVI ст., написаних русько-українською мовою; а також велика кількість найкращих примірників наших стародруків, починаючи з 1491р.

Андрей Шептицький, розуміючи важливість цих історичних цінностей, підкреслював думку, що "українцям потрібні свої власні праці в області мистецтва..." [15, с. 2]

Митрополит Шептицький, говорячи і дискутуючи стосовно проблем національної культури і мистецтва, стосовно шляхів їх розвитку, написав окремі праці, присвячені цим питанням: "З філософії культури",[21, с. 183-188] "Значення національного мистецтва",[21, с. 190-197] згадуваної вже вище праці " Мої спомини про предмет музейних збірок " та ін.

У створенні багатой національної культури Шептицький завжди віддавав належне українському народові, зокрема в листі " Не хочемо чужої культури " він пише: " як це можливо, щоб упродовж століть український нарід, цей убогий сільський люд, наражений на безнастанні напади турків чи татар, на фізичне і моральне нищення чужих вірою і мовою окупантів, наражений на страшні наслідки частих воєн, без керма і вітрил, зміг зберегти свою, йому тільки притаманну духовність, виявом якої є український іконопис, українське мистецтво, своїх митців-артистів, свої цілі, школи іконописців, про які Європа не знала й про які досі не знає і ще довго не хотітиме знати, хоч буде примушена обставинами пізнати Україну ". [8, с. 29]

Однією з найбільших культурних ініціатив Шептицького було заснування в 1906 р. у Львові церковного Музею, який згодом став Українським Національним музеєм. Серед галицького громадянства уже витала ідея створення більшого музею. Характеру справжніх музеїв набули збірки Наукового Товариства ім. Т.Шевченка і Ставропігії у Львові. Заснований у 1893 р. Музей НТШ, як інституція наукової, формувався, насамперед, у двох напрямках: археологічному і етнографічному. Експонати музею збирали по всій Україні І.Франко, В.Гнатюк, Ф.Вовк, І.Труш, В.Кричевський та Ф.Красицький. Основою музею Ставропігії стала монументальна виставка на відзначення 300-річчя Ставропігійського братства при Успенській церкві у Львові. Організатором виставки, як і музею, був Ісидор Шараневич.

Не применшуючи значення згаданих українських музеїв у Галичині, потрібно відмітити, що вони були, усе ж таки, окремо, причому не головною, ланкою у структурі своїх організацій.

Повновартісним музеєм могла стати лише самостійна інституція, і це розуміли у Львові. Саме таку мету бачив перед собою митрополит Галицький Андрей Шептицький. У цьому його одностудійцями були люди такого масштабу як І.Труш.

У тодішніх важких умовах національного поневолення, Українська греко-католицька церква, як і впродовж трьох попередніх століть, була чи не єдиною впливовою суспільною силою, що своїм авторитетом могла гарантувати більш-менш прийнятне існування новоутвореного музейного осередку.

У лютому 1905 р. у львівських газетах промайнула інформація про те, що Галицький митрополит Андрей Шептицький заснував при митрополичій консисторії церковний Музей. Зрештою, у багатьох єпархіях здавна існували збірки, що називались музеями, хоча музеями у властивому розумінні слова вони не були, а тому ініціатива А. Шептицького могла сприйнятися як бажання бути " не гіршим за інших". Проте, його задум

організації Церковного музею не був лише даниною моді, а впливав із розуміння того, що " в іконах є багато цінного матеріалу – історичного і етнографічного, та що наше старе мистецтво далеко ще не є так цінне і досліджене, як воно на те заслуговує. "[27, с. 3]

Основою для колекції Музею стали зібрані митрополитом стародавні рукописні книги і стародруки, ікони й вироби декоративного мистецтва, а для упорядкування було запрошено молодого філолога доктора Іларіона Свенціцького. Він і очолив Церковний музей, пробувши на посту його директора аж до 1952р. Знаючи нині подальшу життєву дорогу І.Свенціцького, можна стверджувати, що цей вибір митрополита Андрея був надзвичайно вдалим. Музей набув своєї ваги для української культури саме завдяки невтомній праці директора та постійної опіці митрополита. Вже у березні 1905 р. І.Свенціцький виїхав до підросійської України, в Росію і Білорусію для придбання книг, ознайомлення з антикварним ринком і вивчення архівів.

Побувавши у Почасві, Мінську, Вільні, Вітебську, Москві, Смоленську, Житомирі, Петербурзі, він установив чи відновив контакти з бібліотеками, музеями, архівами, науковими установами й товариствами. Все робилось для того, щоб розпочати обстеження найвіддаленіших закутків рідного краю, гірських церковок Бойківщини, Лемківщини, Гуцульщини, щоб " підійти до здійснення заповітної думки Основника Музею – зібрати і зберегти скарби українського культурно-національного добра для грядущих поколінь. [14, с. 14]

За короткий час музеєві стало тісно, і постало питання про придбання окремого великого будинку для розміщення зібраних експонатів.

У Центральному державному історичному архіві України м.Львова збережено статут наукової фундації музею, який свідчить, що "Галицький митрополит і Львівський архієпископ д-р Андрей граф Шептицький, ведений гарячою любов'ю бувальщини українського народу, оснував нотаріальним актом, зізнаним у Львові 29 грудня 1908 р. наукову фундацію під назвою " Церковний музей у Львові", присвячену зображенню українського культурного життя. Цим актом подарував основник як основне майно фундації на її виключну і необмежену власність дві реальності по вул.Міцкевича і вул.Земляковського та по вул. П.Скарги.[23, арк. 2/3] Окрім цього, митрополитом були передані збірки книжок, рукописів, стародруки, архівні матеріали XVI – XVIII ст. , твори живопису та графіки, римські та візантійські монети ... всього 15 тис. експонатів. " [19, с. 45]

Через розпорядження графа А.Шептицького, фундацією керувала Кураторія, складена із восьми членів. Зі згоди митрополита, першими її членами, в грудні 1908 р. стали: о.А.Білецький, о.І.Чапинський, К.Студинський – професор Львівського університету, о.Й.Боцян – ректор греко-католицької духовної семінарії у м.Львові, І.Левинський – професор Львівської політехніки, О.Сушко – професор Львівської гімназії, о. К.Шептицький – як поручник родини засновника, Т.Соловій – адвокат у м.Львові. Директором музею, про що згадувалось вище, митрополит призначив І.Свенціцького. Тоді ж обґрунтовується думка про розширення завдань музею. На засіданні Кураторії у грудні 1909р. було вирішено перейменувати його на Національний музей ім. митрополита Андрея графа на Шиптицях Шептицького. [23, арк. 3]

Новою назвою підкреслювалось усвідомлення галичанами своєї приналежності до єдиного українського народу, розуміння ними ролі музею у зміцненні національної самосвідомості в умовах спочатку Габсбургської монархії, а потім – Польщі.

В липні 1911р. на кошти Андрея Шептицького був придбаний за 3тис. дол. палац на вул. Мохнацького, (тепер – Драгоманова, 42) для розміщення у ньому Національного музею. [4, с. 73]

А 13 грудня 1913 р. в новопродбаному будинку почала діяти доступна для відвідувачів постійна експозиція. На відкритті музею у своєму викладі " З історії і проблем нашої штуки" митрополит сказав: " Пам'ятки штуки і культури цінуються й бережуться, як на те заслуговують, лише тоді, коли суспільність бачить в них святощі, які мають бути збережені для грядущих доходів. Тоді вони – не пам'ятки археології, а – жива основа національної культури на будучі століття".[17]

Шептицький прагнув, щоб музей став значним осередком наукового вивчення не просто середньовічного мистецтва, а, взагалі, поглиблював вивчення історії культури українського народу:" Покажім нашій спільності,чим ми були й чим займаємося далі,що в нас живуть прегарні великі традиції,що ми є носіями великої,рідної культури що плекаємо таланти, і в цьому саме лежить головне завдання і мета нововідкритого Національного музею. [18, с. 28]

Слід підкреслити те, що митрополит Андрей постійно збагачував збірки музею, протягом 26 років передавши до них 9880 предметів і видавши на потреби музею готівкою більше як 111 тис. дол. [16, с. 48]

Національний музей у Львові був каталізатором українського музейництва в Галичині. Безперечно, що його мали за орієнтир новоутворені у довоєнний час в умовах польського поневолення, музей гуцульського мистецтва в Коломиї, музей " Бойківщина " в Самборі та " Стривігор" у Перемишлі, невеликі, але цікаві колекції в Сокалі, Яворові, Тернополі. [13, с. 124]

Андрей Шептицький, як глава греко-католицької церкви, доручав роботу над збиранням і зберіганням пам'яток минувшини і своєму духовенству. З розпорядку Митрополичого Ординаріату від Івересня 1901 р. Шептицький звертає увагу на потребу загальної організації, яка займалася б зберіганням пам'ятників мистецтва від руйнування. Завжди, де розбиралася стара церква, пропонує створити з неї музей. Щодо планів будівництва нових церков, то владика наголошує, що " треба від будівничого домагатися такого плану, котрий би був застосований до давнього візантійського стилю, від маляра ж таких ікон, котрі б у всім відповідали переданням нашого обряду".[12, с. 181]

Завдяки старанням і піклуванням митрополита, постали 4 церкви у Львові. У районі Клепарова, передмісті Львова, митрополит своїм коштом збудував церкву св. Андрія Первозванного. Збудована церква для потреб українців, яким далеко було йти до інших львівських церков. На Стрийському передмісті пожертвував отцям

Василіанам кілька моргів землі на будівництво церкви і монастиря на Богданівці. Недалеко від Головного Двірця, де проживало багато залізничників, митрополит подарував площу під забудову церкви і Народного дому.[9, с. 27]

У м. Києві у 1917 р. на кошти Андрея Шептицького було зведено греко-католицьку церкву в гуцульському стилі. В церкві, на відміну від інших церков Києва, проповіді велись українською мовою." [25, с. 22]

В Тернополі на зведення парохіальної церкви митрополит подарував 8 тис. дол. [9, с. 30]

Наскільки відповідально владика Андрей ставився до церковної архітектури, ВИДНО в посланні до духовенства " Про почитання Пресвятого Серця Христового ": " Є надзвичайно визначним правом Східної церкви, що храм мусить бути зверненим на схід. То правило є так давнє, має таке глибоке значення, що в жоден спосіб не може бути порушене при будові нової церкви. В случаю, що конче положення місця вимагало би якоїсь зміни, належалося б віднести до Ординаріату".[11, с. 27] Це також приклад, того як митрополит шанобливо ставився до українських традицій. В цьому посланні Шептицький доручає духовенству: "вибрати одного священника, що має до того найбільше знання і охоти, на члена епаріальної комісії консерваторів до охорони пам'яток і мистецтва".[11, с. 29]

Така комісія була створена. Повна її назва – Архипархіальна комісія консерваторів, вона успішно діяла з метою збереження архітектурних і мистецьких цінностей Галичини.

Крім того, роль Андрея Шептицького в українському житті початку ХХ ст. взагалі виняткова. Великої уваги заслуговує його моральна і матеріальна підтримка багатьох митців.

Цілому ряду українських талантів, серед яких і Михайло Бойчук, творець української нововізантійської школи, і Модест Сосенко, і Петро Холодний, що талановито розмалював іконостас Семінарійської церкви Святого духа, і Олекса Новаківський зі своєю студією, також молоді В.Дадинюк і С.Гординський, яким митрополит щедро допомагав, наділяючи їх грошовими стипендіями, закупаючи у них твори, надавав безплатне приміщення, вислав на закордонні студії у Відень, Париж, Рим та інші міста Європи.

Грошові стипендії отримували від митрополита художники М. Стасюк, О.Куриласс, Я.Струхманчук, І.Федон, різьбяр Парашук та інші. [25, с. 58] Утримував своїм коштом владика Б.Лопатинського, А. Гаска, а також Г.Крушельницьку (сестру Соломії).[2, с. 9]

Так, між О.Новаківським та А. Шептицьким 27 грудня 1913 р. у Львові був укладений договір, згідно якого митрополит зобов'язувався платити О.Новаківському на протязі 1914 р. місячну суму – 350 корон. Останній повинен до кінця 1914 р. дати для Національного музею свої ескізи / пером чи олівцем /. А до 1920 р.віддати всі образи, мальовані в 1914 р., які б до цього не зміг продати. [24, арк. 1-2]

В 1929 р. владика допоміг О.Новаківському заснувати власну художню школу, яка знаходилась у будинку польського маляра Яна Стики. Цей будинок закупив митрополит за 28 тис. дол.[4, с. 59]

Олекса Новаківський, віддаючи належне своєму покровителю, увіковічив його у своїх малярських роботах, найкращою з яких вважається Мойсей. [1, с. 11] Допмагаючи українським митцям, митрополит бажав, щоб кожен з них мав неповторний стиль у своєму ремеслі і збагачував власну національну культуру, а не чужу: " Без сумніву кожне покоління видасть таких артистів, що виховані за границею або на чужих узорах, віддадуть свій мистецький талант чужому напрямові, чужій культурі. Якщо між ними знайдеться якийсь геній, то розширить національну культуру, приєднавши до неї частину чужого духа. Якщо це будуть люди менших спосібностей, що не потраплять бути самі собою, в творчості піддадуться цілковито чужій культурі, вони не створять у ній навіть того середнього, що могли б створити в середовищі своєї власної культури. Бо кожний мистецький твір мусить бути висловом душі, а кожна душа висловлюється ліпше, повніше й правильніше, коли захоче ті ціни, що серед них виросла й до них належить. "[29, с. 11]

В історію України митрополит Андрей увійшов не тільки як релігійно- церковний діяч, а як опікун, покровитель і меценат українського мистецтва і культури, яким надавав важливе значення, бо "і в мистецтві й у своїй іншій культурній праці чи культурних принципах і культурних продукціях, світ тепер оцінює національні культури так високо, що тільки під фірмою національної культури можна здобути собі місце у всесвітній культурі." [28, с. 192]

Саме піднесенню культури українського народу, самоусвідомленні його як нації, для того, щоб зайняти гідне місце серед інших народів світу, і служив народу Андрей Шептицький.

Джерела та література

1. Вороний М. Портрети митрополита Андрея. - Львів, 1926. - с.11.
2. Головин Р. Владика Андрей . // Україна, 1990. № 40. - с. 9.
3. Даниленко С. Дорогою ганьби і зради.- К.,1970. - 360 с.
4. Дзерович Ю. Митрополит - меценат. // "Богословія", 1926. кн. 1-2.
5. Дмитрук К. Приречені: Буржуазно-націоналістичні та уніатські провокатори на послугах фашизму та імперіалістичної реакції. – Львів., 1981. – 326 с.
6. Добричев В. У тіні св. Юра. – Львів, 1970. – 214 с.
7. Зоряна Кордуба . Музейницька діяльність митрополита Андрея Шептицького (до 150-річчя з дня народження). м. Дрогобич, // "Галицька зоря", 19 червня 2015 року.
8. Матеріали конференції,присвяченої життю і діяльності митрополита А.Шептицького. – Львів,1990.
9. Пам"ятка 30-літнього ювілею владичтва Галицького Митрополита Кир А.Шептицького, його життя і діла. - Львів, 1930.
10. Петляков П. Уніатская церков – орудие антикоммунизма и антисоветизма. – Львов., 1982. – 168 с.
11. Послание пастырське А, Шептицького митрополита Галицького, духовенству своїх епархій." Про почитання Пресвятого Серця Христового". – Жовква,1908.- 20 с.

12. Розпорядок митрополита Андрея, 4.298, 1 вересня 1901р.-Твори Слуги Божого Митрополита А.Шептицького. Пастирські листи. – Т. 1. – Львів,1935. – 247 с.
13. Світільник істини. Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові. 1928 - 29 - 44. - Т.1,2 - Торонто,Чікаго – 1530 с.
14. Свенціцький І. Завдання і потреби національного музею. // Нива, 1992, Т. 1. – с. 14.
15. Свенціцький І. Національному Музею у Львові основникові митрополитові Галицькому Андрієві Шептицькому в 30-ліття священства присвячує управа. - Львів, 1922. – с. 2.
16. Сидор О. Львівський музей українського мистецтва. // Сучасність, 1992, № 3. - с. 48.
17. Смакула Т. Щоб не потьмарився вогонь. // Мета, 1994, 20 лютого.
18. Суханова З., Сулима - Матлашенко Н. Андрей Шептицький: Реалії хресного шляху. //Дзвін, 1991, № 1.- с. 90.; с. 28.
19. Суханова З., Матлашенко Н. " Я буду за вас молитися". // Людина і світ. 1990. № 11. – с. 45.
20. Тарнавський А. Передмова до Писань "Софії з Фредрів Шептицької. // Шептицька С. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. – Львів, 2009.
21. Твори Слуги Божого Митрополита А.Шептицького. Пастирські листи. Т. 1. –Торонто,1965. – 481 с.
22. Уткін О. Унія: шлях зради і ганьби. – Ужгород,1987. – 174 с.
23. ЦДІА України у Львові. Ф. 201. оп.4"б", спр. 2048, арк. 3.; арк. 2/3.
24. ЦДІА України м. Львів, ф.408, оп. 1, спр.1084, арк. 1-2.
25. Цегельський Л. Митрополит А. Шептицький. Короткий життєпис і огляд його церковно-народної діяльності.- Філадельфія,1937. – 62 с.
26. Шептицька С. Молодість і покликання о.Романа Шептицького. – Рим,1987.- 156 с.
27. Шептицький А. Мої спомини про предмет музейних збірок. В 25-ліття Національного Музею у Львові. - Львів,1938.- 55 с.
28. Шептицький А. З філософії культури. – Твори Слуги Божого Митрополита А.Шептицького. Пастирські листи. – Т.1. - Торонто,1965. – 481 с.
29. Шептицький А. Пастирський лист...до духовенства Галицької провінції " Про обрядові справи ". - Львів, 1931. – 14 с.
30. Яроцький П. Митрополит А.Шептицький,між церквою і політикою. // Людина і світ. 1990. № 11. – с. 49 – 54.

УДК 382.14: 382.2 (477)

Світлана Журавльова

НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ У 1921 – 1922 РР.

Стаття присвячена проблемам участі України в зовнішній торгівлі. Автор здійснює аналіз економічної діяльності Наркомату зовнішньої торгівлі та економічної політики більшовиків. Для дослідження цих питань автор застосовує такі загальнонаукові методи: аналізу документів, проблемно-хронологічний метод. З'ясовано, що з переходом до нпу НКЗТ зберігає право на монополію зовнішньої торгівлі.

Ключові слова: продовольство, хліб, патронат, губернії, фонд, товариство «Експортхліб», митниці, медикаменти.

Статья посвящена проблемам участия Украины во внешней торговле. Автор анализирует экономическую деятельность Наркомата внешней торговли и экономическую политику большевиков. Для изучения этих вопросов автор применяет такие общенаучные методы: анализ документов, проблемно-хронологический метод. Выяснено, что в связи с переходом к нпу НКЗТ сохраняет право на монополию внешней торговли.

Ключевые слова: продовольствие, хлеб, патронат, губернии, фонд, общество «Експортхлеб», таможи, медикаменты.

The article concentrates on the problems of Ukraine participation in foreign trade.

The author analyzes economical activity of People's Commissariat for Foreign Trade and economical policy of Bolsheviks. To examine these issues НКЗТ сохраняет право на монополию внешней торговли. general scientific methods, such as documents' analysis, the problem method and the chronological method are implied. It was found out, that due to the transition to the New Economic Policy People's Commissariat for Foreign Trade retains the monopoly on the foreign trade.

Key words: food supplies, bread, patronage, provinces, fund, «Eksportkhliv» company, customs, medications.

The article concentrates on the problems of Ukraine participation in foreign trade. The aim of this article is an attempt to study international economic activity of the People's Commissariat of Foreign Trade, consider activities of the I All-Ukrainian Trade Congress and evaluate the policy of the Moscow center. The article applies the problematic and chronological method. The Moscow center allowed the USSR to enter the international arena and conclude contracts with foreign countries, as well as conduct political and economic dialog. At that time Ukraine had its own diplomatic representations in a number of European countries and it was taken seriously among their governments. The Moscow center allowed making up an independent budget. The Moscow center was granting special credits for USSR. Money received from the international trade remained in the center. This was the period of NEP implementation. Ukrainian entrepreneurs, cooperatives and companies wanted to enter the international arena, but, the foreign trade monopoly didn't give them an opportunity to develop there.